

ПРИЈАВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Име и презиме кандидата: Марија Милинковић Контакт адреса: Генерала Жданова 25/124, 11070 Београд Број телефона: +381644935398 Број индекса: 420002 / 2021
2. Предлог наслова докторске дисертације (на српском и енглеском језику): Дипломатски односи Србије и Румуније (1903-1916) Diplomatic Relations between Serbia and Romania (1903-1916)
3. Научна област: историја Ужа научна област којој припада тема дисертације: историја модерног доба
4. Предлог ментора Име и презиме: проф. др Ђорђе Ђурић Институција у којој је запослен: Филозофски Факултет, Универзитет у Новом Саду Звање: редовни професор Ужа научна област за коју је наставник односно научни радник изабран у звање: историја модерног доба Датум избора у звање: 5. мај 2021.
5. Образложење теме докторске дисертације (до 10000 карактера куцаног текста са размацама): Тема докторске дисертације „Дипломатски односи Србије и Румуније (1903-1916)“ изабрана је са циљем да расветли дипломатске односе Србије и Румуније у овом периоду. Имајући у виду да о дипломатским односима ових двеју краљевина у српској историографији не постоји научна студија, сматрамо да ће резултати ове докторске дисертације помоћи разумевању односа Србије и Румуније почетком 20. века.
5.1. Дефинисање и опис предмета (проблема) истраживања са прегледом владајућих ставова и схватања у литератури у подручју истраживања и позивањем на литературу која је консултована: Предмет истраживања ове докторске дисертације јесу дипломатски односи Србије и Румуније од Мајског преврата (1903) до уласка Румуније у Први светски рат (1916). Хронолошки оквир омеђен је сложеним приликама у унутрашњој и спољној политици и Србије и Румуније које су утицале на међусобне односе ове две државе. За почетну годину докторске дисертације узета је 1903. година јер су родбинске везе династије Обреновић са аристократским породицама у Румунији (Катарци, Лаховари) током 19. века утицале на учвршћивање политичких односа Румуније и Србије. Свргавање династије Обреновић Мајским превратом и долазак Карађорђевића на власт у Србији

донело је извесна искушења, али су убрзо поново успостављени добри односи између ове две краљевине.

Имајући у виду сложеност унутрашњих питања у Краљевини Србији након Мајског преврата, као и сложеност спољнополитичких изазова након убиства краљевског пара, важно је пратити односе Србије и Румуније са великим силама и на који начин су те везе директно имале утицаја на српско-румунске дипломатске односе.

С обзиром на то да је Румунија тајним приступањем Тројном савезу 1883. године била приморана да се одрекне званичне пропагандне делатности према Трансилванији, Банату и Буковини, који су били у саставу Аустроугарске, њен државни врх је пажњу усмерио ка положају Аромунa у Македонији и Грчкој. Оријентисање спољне политике Румуније ка југу почетком 20. века довело ју је до несугласица са Бугарском и Грчком. Страх од бугаризације аромунског становништва у Македонији утицало је на то да Румунија и Србија нађу заједнички интерес у македонском питању, који се огледао у неутралисању пропагандног рада Бугарске.

Иако везана за Тројни савез, резервисаност Румуније према Двојној монархији у првим деценијама 20. века бивала је све јаснија, а Анексиона криза (1908-1909) донела је извесну промену у румунском ставу према Србији. Узрок томе представља и смена на челу Национално-либералне странке у Румунији, када је крајем 1908. уместо германофилски настројеног Димитрија Стурзе дошао франкофилски оријентисан Јон Ј. К. Братијану. Учешће Румуније у Другом балканском рату представља напуштање дотадашње политике *статуса кво*, као и склапање одбрамбеног савеза са Србијом и Грчком у циљу одбране поретка насталог Букурешким миром. Избијање Великог рата, међутим, показао је да румунски државни врх ипак не одустаје сасвим од политике немешања у сукобе. Дипломатски напори Србије да придобије Румунију за рат на страни Антанте током 1914. и 1915. нису успели, а спор око територијалних уступака Румунији био је узрок слабљењу односа двеју држава у периоду између 1914. и 1916. године. Дипломатски успех Антанте у виду придобијања Румуније за рат против Централних сила 1916. године представља крајњу хронолошку тачку ове докторске дисертације.

Од великог значаја израду докторске дисертације су монографије Богдана Катане, (Catana 2012), и Миодрага Ћурушкина (Ciurușchin 2010). Односи Румуније и Србије са великим силама детаљно су обрађени и у српској и у румунској историографији, што представља одличну основу за даље истраживање о српско-румунским односима. О односима Србије и Румуније током балканских ратова писали су Василе Веса (Vesa 1975), Анастасије Јордаке (Iordache 1998) и Биљана Стојић (Стојић 2017), док је Кит Хичинс (Hitchins 1994) дао детаљан преглед румунске унутрашње и спољне политике. Велики број румунских историчара бавио се биографијом краља Карола I Хоенцолерна-Сигмарингена (1866-1914), а имајући у виду да је румунски краљ највише утицао на

спољни курс Румуније, ови радови ће умногоме помоћи за разумевање његове улоге у дипломатским односима Србије и Румуније. О румунској спољној политици нашли смо важне научне радове у књизи *Romanian and European Diplomacy. From Cabinet Diplomacy to the 21st Century Challenges* (Cliveti, Gh.-Ceobanu, A.-Vițalaru, A.-Nistor, I. 2013). О учешћу Румуније у Првом светском рату истакли бисмо важне монографије Петруа Отуа (Otu 2017, 2018) које ће допринети осветљавању односа Србије и Румуније у периоду између 1914. и 1916. године.

5.2. Образложење о потребама научног истраживања:

С обзиром на то да о периоду између 1903. и 1916. године не постоји ниједна студија која покрива српско-румунске односе, већ о њима сазнајемо кроз фрагменте, постоји научна потреба да се ова тема обради. Хронолошки оквир од 1903. до 1916. године представља буран период, како за српску унутрашњу и спољну политику, тако и за румунску. Имајући у виду да дипломатски односи Србије и Румуније у овом раздобљу у српској историографији нису обрађени кроз континуирани ток, сматрамо да ће ова докторска дисертација донети нова научна сазнања о српско-румунским односима у овом периоду.

Са друге стране, о политичким, културним и верским односима Срба и Румуна од 1918. године темељно се истраживало, нарочито када је реч о проблему успостављања границе између Краљевства СХС и Румуније након Првог светског рата. Односи Краљевине СХС (Југославије) и Румуније у међуратном периоду и даље је примамљива тема истраживачима, а у последње време актуелни су и билатерални односи Југославије и Румуније током и након Другог светског рата.

Међутим, као што смо већ напоменули, досадашња истраживања о српско-румунским односима у 19. и почетком 20. века нису потпуна. Примера ради, иако је у књизи *Српско-југословенско-румунски односи кроз векове* Милан Ванку обрадио српско-румунске односе од средњег века до међуратног периода, историја српско-румунских дипломатских односа између 1903. и 1916. није у потпуности покривена. Драгољуб Живојиновић на основу грађе из архива у Риму укратко преноси ставове румунске владе о Мајском преврату (Живојиновић, Д. (2003). *Краљ Петар I Карађорђевић – у отаџбини: 1903-1914. године*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства), док је Димитрије Ђорђевић у књизи *Царински рат Аустро-Угарске и Србије 1906–1911*. обрадио економске и трговинске односе Србије и Румуније. О преплитању српско-румунских односа током Балканских ратова налазимо у монографији Биљане Стојић (Стојић, Б. (2017). *Француска и Балкански ратови (1912-1913)*. Београд: Историјски институт). Миодраг Ћурушкин је у Темишварском зборнику Матице српске објавио два рада која се тичу дипломатских односа Румуније и Србије између 1912. и 1916. године. Први се односи на Букурешки мир из 1913. године

(Ћурушкин, М. (2022). Букурештански мир 1913. Значајан краткотрајан успех српске и румунске дипломатије. *Темнишварски зборник*, 14, 53-65), док други обрађује настојања Србије да придобије Румунију за рат на страни Антанте Ћурушкин, М. (2014). Придобиање Румуније на страни Антанте – циљ дипломатије Краљевине Србије (15/28. јул 1914 – 4/17. август 1916). *Темнишварски зборник*, 7, 9-41).

5.3. Циљ истраживања са нагласком на резултате који се очекују:

Проучавање билатералних односа Србије и Румуније, могућих неслагања и заједничких интереса обеју држава у балканској политици, као и испитивање односа румунске политике према Србији, главни су циљеви ове докторске дисертације. Истражићемо и у којој мери су односи Србије и Румуније са великим силама утицали на њихове међусобне односе. Имајући у виду да је Румунија имала сложене односе и са Бугарском и Грчком, настојаћемо да сагледамо и последице тих односа на румунску политику према Србији, и српску политику према Румунији. С обзиром на то да је након Мајског преврата успостављен нов режим у Србији, испитаћемо да ли су присутне промене у српско-румунским односима од тренутка доласка краља Петра Карађорђевића на српски престо до почетка Великог рата, и уласка Румуније у рат 1916. године. Владавина румунског краља Карола I Хоенцолерна-Сигмарингена (1866-1914) у спољној политици је обележена залагањем за очување *статуса кво* на Балкану, и присним везама са Немачком и Аустроугарском. Последњих година његове владавине, међутим, приметни су приснији односи Румуније са Француском и Русијом. Очекујемо да ће резултати истраживања показати да постоји повезаност у односима Румуније са великим силама, и ставу који је Румунија у одређеном периоду заузимала према балканским државама. Такође, резултати који буду настали на раду ове докторске дисертације ће показати да ли је дошло до промене у односима према Србији након смрти краља Карола I и доласка на власт његовог наследника, краља Фердинанда (1914-1927).

5.4. Могућност примене очекиваних резултата:

Резултати ове докторске дисертације расветлиће односе Србије и Румуније у последњим годинама „Дугог 19. века“, што ће допринети, између осталог, и бољем разумевању српско-румунских односа у међуратном периоду. С обзиром на то да дипломатске везе Србије и Румуније неће бити представљене изоловано, већ ће се повезати са ширим, европским контекстом, проучавање српско-румунских односа од 1903. до 1916. године пружиће и целовитије разумевање односа између балканских држава, као и политике великих сила према њима. Осим тога, резултати ће помоћи да се уоче континуитети и дисконтинуитети у српско-румунским односима у наведеном периоду.

6. Програми истраживања (фазе) и оријентациони садржај докторске дисертације са кратким

ОПИСОМ ПОГЛАВЉА:

Осим дефинисања теме докторске дисертације, фазе истраживања обухватају истраживање у архивима и библиотекама и прикупљање архивске грађе и литературе из тих установа. Након тога неопходно је извршити критику и анализу прикупљених извора. У наредној фази, на основу испитаних узорака, акценат ће бити на приказу и опису проблема докторске дисертације, као и њиховом тумачењу.

Поред предговора, увода и закључка, докторска дисертација садржаће три поглавља.

Период од 1903. до 1908. године чиниће прво поглавље, у коме ће се обрадити раздобље од Мајског преврата (1903) и његових последица по српско-румунске односе, до Анексионе кризе (1908). Сазнаћемо у којој мери је смена династије Обреновић утицала на дипломатске односе Србије и Румуније, и какав је био став Румуније према Србији током завереничког и топовског питања, као и за време Царинског рата између Србије и Аустроугарске.

Друго поглавље обухватиће период од Анексионе кризе до краја балканских ратова (1913). Анексиона криза је један од кључних догађаја који су утицали на српско-румунске односе, а посебно је узбудљиво пратити ставове румунских владајућих кругова и румунске јавности према Србији током 1908. и 1909. Томе је допринело и састављање нове румунске владе крајем 1908. године, када је уместо Димитрија Стурзе на њено чело постављен Јон Ј. К. Братијану, који није био наклоњен политици Аустроугарске и Немачке. Иако у Првом балканском рату није учествовала, Румунија је пратила његов ток с великим интересовањем, а када се показало да постоје потешкоће око решавања територијалних питања између балканских савезница, покушала је да дипломатским путем издејствује решавање сукоба. Како се сукоб заоштравао, тако је државни врх Румуније све више држао страну Србије, и напослетку, објавио рат Бугарској.

Полазну тачку за треће поглавље, које ће се завршити уласком Румуније у Први светски рат (1916), чини период од мировне конференције у Букурешту (август 1913). Иако је Румунија настојала да се након ратова 1912-1913. одржи постојећи поредак на Балкану, Сарајевски атентат и Јулска криза донели су нове претње по европски мир. Односи између Србије и Румуније у ово време нарочито су били интензивни, имајући у виду да је Србија очекивала да се румунска дипломатија заложи за мирно решавање спора код Аустроугарске. Док је српска дипломатија настојала да уведе Румунију у рат на њену страну, краљ Карол је сматрао да Румунија треба да уђе у рат на страни Централних сила, а румунски државни врх је донео одлуку о неутралности. У наставку поглавља биће обрађени односи Румуније и Србије у ратним годинама, све до њеног уласка у рат (1916).

7. Методе које ће бити примењене:

У раду на овој докторској дисертацији биће примењен историјски метод, који обухвата истраживање у архивима и библиотекама и прикупљање материјала из тих установа, а затим следи

проучавање историјских извора и литературе, њихова критика и анализа, утврђивање чињеница и њихово систематизовање.

8. Начин избора, величина и конструкција узорка:

Архивска грађа која сведочи о дипломатским односима Србије и Румуније представља главну основу за писање ове докторске дисертације. Најзначајнија грађа за дипломатске односе Србије и Румуније налази се у Архиву Министарства спољних послова Румуније. У њему се чувају извештаји који су румунски посланици у Београду слали румунској влади, а поред тога постоји и посебан фонд који се односи на Први светски рат. Национални архив Румуније поседује, између осталог, фонд двора (Casa Regală), у коме се налази преписка краља Карола са румунским државницима и страним посланицима у Румунији. Поред наведених архива, истакли бисмо и Државни архив Србије и Архив Српске академије наука и уметности у којима се чува грађа од изузетног значаја за израду ове докторске дисертације.

Осим архивске грађе, за потребе истраживања и писања о српско-румунским дипломатским односима (1903-1916) умногоме ће помоћи и штампа, као и мемоарски и дневнички списи истакнутих српских и румунских политичара који су били сведоци, или су учествовали у политичком животу Србије, односно Румуније. Истраживање ћемо употпунити и домаћим и страним збиркама објављених докумената.

9. Место експерименталног истраживања:

За израду ове докторске дисертације биће коришћена грађа похрањена у Државном архиву Србије, Архиву Српске академије наука и уметности и Архиву Југославије. Што се тиче грађе у Румунији, Архив Министарства спољних послова Румуније (Arhiva Ministerului Afacerilor Externe) поседује историјску грађу од изузетног значаја за ову докторску дисертацију, као и Национални архив Румуније (Arhivele Naționale ale României). Архив Националне библиотеке у Букурешту (Biblioteca Națională a României, Arhiva Istorică) такође садржи богат фонд који ће бити коришћен у изради докторске дисертације. Поред архивских установа, користићемо и грађу која се чува у библиотекама у Србији и Румунији.

10. Литература и друга грађа која ће се користити (од 10 до 25 библиографских јединица):

Необјављена архивска грађа:

1. Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (Букурешт)
2. Arhivele Naționale ale României (Букурешт)
3. Biblioteca Națională a României (Букурешт)
4. Државни архив Србије (Београд)

5. Архив Српске академије наука и уметности (Београд)
6. Архив Југославије (Београд)

Одабрана литература:

1. Catana, B. (2012). *Relații româno-sârbe 1875-1913*. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun.
2. Ciurușchin, M. (2010). *Relațiile politico-diplomatice ale României cu Serbia în perioada 1903–1914*. Timișoara: Mirton.
3. Cristescu, S. (2007). *Carol I și politica României (1878-1912)*. București: Paideia.
4. Ђорђевић, Д. (1962). *Царински рат Аустро-Угарске и Србије 1906–1911*. Београд: Историјски институт.
5. Ђурић, Ђ. (2014). *Србија у Првом светском рату, илустрована хронологија*. Нови Сад: Прометеј. Београд: РТС.
6. Ђурић, Ђ. (2014). *Српски интелектуалац у политици, Политичка биографија Јована Жујовића*. Београд: Службени гласник.
7. Glenny, M. (2001). *The Balkans. 1804–1999. Nationalism, War and the Great Powers*. London: Penguin Books.
8. Hitchins, K. (1994). *Rumania 1866-1947*. Oxford: Clarendon Press.
9. Ilcev, I. (2002). *Are dreptate sau nu, e patria mea! Propaganda în politica externă a țărilor balcanice (1821–1923)*. București: Curtea Veche.
10. Iordache, A. (1998). *Criza politică din România și războaiele balcanice 1911-1913*. București: Paideia.
11. Nastovici, E. (1979). *România și Puterile Centrale în anii 1914–1916*. București: Politică.
12. Otu, P. (2017). *România în Primul Război Mondial. Criza Balcanică (1912–1914)*. București: Litera.
13. Otu, P. (2017). *România în Primul Război Mondial. Neutralitatea (1914–1916)*. București: Litera.
14. Otu, P. (2018). *România în Primul Război Mondial. Beligeranța (1916–1918)*. București: Litera.
15. Radulescu-Zoner, Ș. (1977). *România și Tripla Alianță la începutul secolului XX. 1900–1914*. București: Litera.
16. Стојић, Б. (2017). *Француска и Балкански ратови (1912-1913)*. Београд: Историјски институт.
17. Vesa, V. (1975). *România și Franța la începutul secolului al XX-lea: 1900-1916*. Cluj-Napoca: Dacia.

<p>18. Живојиновић, Д. (2003). <i>Краљ Петар I Карађорђевић – у отаџбини: 1903-1914. године</i>. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.</p> <p>19. Живојиновић, Д. (2009). <i>Краљ Петар I Карађорђевић – рат и последње године: 1914-1921. године</i>. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.</p>
ПОТПИС КАНДИДАТА:

НАПОМЕНА:

Поред пријаве теме докторске дисертације, кандидат прилаже:

1. Биографију са тежиштем на ток образовања и усавршавања;
2. Библиографију научних и стручних радова као и саме радове;
3. Личне податке за службену евиденцију Образац бр. 2;
4. Сагласност ментора Образац бр. 3;
5. Оверену фотокопију дипломе о стеченом академском звању магистра наука (за кандидате који пријављују израду докторске дисертације на основу претходно стеченог академског назива магистар наука).
6. Потврду факултета о положеним испитима и испуњеним другим обавезама и научним истраживањима уколико су студијским програмом докторских студија утврђена као услов за пријаву докторске дисертације.

Уколико се докторска дисертација пријављује на језику националне мањине или страном језику, образац се попуњава двојезично (и на српском језику) у складу са Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду.